УДК. 371.134:372.4

Грітченко Тетяна Яківна,

старший викладач Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Україна

ВІДБІР МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МОВНОГО СТИЛЮ СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті висвітлено результати аналізу традиційних методів та методів інтерактивного навчання для формування професійно-мовного майбутнього вчителя початкової школи. Представлено порівняння сутності традиційних та методів інтерактивного навчання у професійній підготовці майбутнього вчителя початкової школи для суб'єктів «викладач» та «студент»

Ключові слова: методи навчання, інтерактивні методи навчання, професійно-мовний стиль спілкування, комунікативний процес, спосіб комунікації

Постановка проблеми. Гуманізація навчально-виховного процесу, зміна цільових орієнтацій, перехід на позиції особистісно орієнтованої концепції, надання вчителю початкової школи права на самостійність у педагогічній творчості вимагають підготовки фахівця нового типу. У школу повинен прийти вчитель, готовий до здійснення цілісного педагогічного процесу відповідно до освітніх програм, рівня підготовленості молодших школярів, вимог Державного освітнього стандарту початкової загальної освіти, створення ефективного комунікативного педагогічного середовища як умови успішного розвитку дитини тощо.

Проте, вивчення стану проблеми підготовки майбутнього вчителя початкової школи показало, що зміст підготовки такого фахівця, побудований в основному на принципах функціонального підходу з використанням репродуктивних методів навчання, не сприяє формуванню у майбутнього вчителя початкової школи системних знань про професійно-

Create PDF files without this message by purchasing novaPDF printer (http://www.novapdf.com)

педагогічне спілкування та його професійно-мовного стилю спілкування у процесі вирішення педагогічних завдань.

Метою статті є порівняння та аналіз традиційних методів і методів інтерактивного навчання у професійній підготовці майбутнього вчителя початкової школи, зокрема, у процесі формування його професійно-мовного стилю спілкування.

Виклад основного матеріалу. З позицій сучасних поглядів метод навчання характеризується як багатостороннє, багатомірне, багатоякісне, поліфункціональне дидактичне явище. Йому приписуються ознаки засобу, за допомогою якого студенти долають шлях від незнання до знання, форми руху змісту навчального матеріалу, способу керування їхньою пізнавальною діяльністю [2, с. 78].

Під методом навчання [там само] розуміють упорядковану сукупність засобів, прийомів, дій і операцій, достатню для розв'язання конкретного навчально-виховного завдання у процесі взаємодії суб'єктів освітнього процесу, опосередкованої змістом спільної діяльності.

При відборі методів навчання для формування професійно-мовного стилю спілкування майбутнього вчителя початкової школи ми керувалися таким критерієм як відповідність методу:

– завданням навчання;
– змісту навчальної діяльності;
– принципам навчання;
– рівню самостійності майбутнього вчителя початкової школи.

До традиційних методів навчання, використовуваних нами у процесі реалізації моделі формування професійно-мовного стилю спілкування майбутнього вчителя початкової школи, ґрунтуючись на наукових дослідженнях [1; 2; 3], ми зараховуємо:

– методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності майбутнього вчителя початкової школи***;***

Create PDF files without this message by purchasing novaPDF printer (http://www.novapdf.com)

– методи стимулювання і мотивації навчальної діяльності (вимога, роз'яснення значущості учіння, використання ігор, дискусій, емоційних ситуацій тощо);

– методи контролю, аналізу та оцінювання результатів навчання майбутнього вчителя початкової школи.

Зважаючи на одну із виокремлених нами педагогічних умов формування професійно-мовного стилю спілкування майбутнього вчителя початкової школи – педагогічно обґрунтоване застосування технології інтерактивного навчання з метою організації колективної комунікативної діяльності на заняттях у вищому навчальному педагогічному закладі, вважаємо за потрібне узагальнено охарактеризувати методи інтерактивного навчання.

Теоретико-практичні основи методів інтерактивного навчання визначені у роботах І. Дичківської , О. Дубасенюк, О. Єльнікова, С. Кашлева, О. Комар, І. Нікішиної, В. Ніколіної, І. Осадченко, О. Пєхоти, О. Пометун, Г. П'ятакової, В. Руденко, Г. Селевка, Г. Сиротенка, М. Скрипника та ін. Серед найпопулярніших методів інтерактивного навчання дослідники називають: роботу в парах; «2–4–усі разом»; «Карусель»; роботу в малих групах, «Мікрофон», «Незакінчене речення», «Мозковий штурм», «Навчаючи – вчуся», «Ажурну пилку», аналіз ситуації, «Дерево рішень», різні види дискусій, диспутів, дебатів; розігрування ситуації за ролями, метод «ПРЕС», «Займи позицію», «Рольову гру» тощо.

Зазначимо, що інтерактивне навчання – «спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність» [4, с. 182]. Методи інтерактивного навчання – «це посилена педагогічна взаємодія, взаємовплив учасників педагогічного процесу через призму власної індивідуальності, особистого досвіду життєдіяльності …, процес інтенсивної, міжсуб'єктної комунікації …» [6, с. 48].

Create PDF files without this message by purchasing novaPDF printer (http://www.novapdf.com)

Для повнішого розкриття категорії «методи інтерактивного навчання», О. Пометун порівнює традиційні та інтерактивні методи навчання за такими параметрами:

– цілі;

– позиція викладача та студента;

– організація комунікації в навчальному процесі [5, с. 7].

Ми проаналізували зроблене дослідницею порівняння [там само, с. 7–12] за аналогічними параметрами, помістивши дані у вигляді таблиці.

Таблиця

Порівняння сутності традиційних методів та методів інтерактивного навчання у професійній підготовці майбутнього вчителя початкової школи для суб'єктів «викладач» та «студент»

Сутність традиційних методів навчання	**Сутність методів інтерактивного навчання**
Цілі навчання	
Мета: обраним способом передати студентам і домогтися засвоєння ними якомога більшого обсягу знань, тобто трансляція вже осмисленої й диференційованої педагогом інформації, визначення навичок, які необхідно сформувати у студентів. Завдання студентів – відтворити знання та способи діяльності, створені іншими. Результат – знання студентів у вигляді певного обсягу інформації з різних навчальних предметів, що існує в його свідомості у вигляді набору тем, які не завжди мають смислові зв'язки.	Мета – обраним способом викладачеві створити такі умови навчання, за яких студент сам здобуватиме й конструюватиме знання та власну компетентність у різних галузях подальшого життя. Завдання студентів – одержати інформацію не у вигляді вже готової системи від викладача, а в процесі власної активності; під час взаємодії на занятті з іншими студентами і викладачем; опанову-вати систему апробованих способів діяльності стосовно себе, соціуму; засвоїти різні механізми пошуку знань в індивідуальній і колективній діяльності.

Create PDF files without this message by purchasing novaPDF printer (http://www.novapdf.com)

Зворотний зв'язок – процес відтворення навчального матеріалу студентами викладачу. Протиріччя: між змістом навчального предмета та його знаннями студентів; між глибиною усвідомлення студентами навчального матеріалу та можливостями використання знань у позанавчальних ситуаціях. Досягнення когнітивних (пізнавальних) цілей у їх шестиступеневій ієрархії (за Б. Блумом) – лише перших три рівні: знання, розуміння (переклад, інтерпретація, екстраполяція), застосування.	Результат – знання, отримані студентами, які є одночасно й інструментом для самостійного їх здобування. Досягнення когнітивних (пізнавальних) цілей у їх шестиступеневій ієрархії (за Б. Блумом) – усі шість рівнів: знання, розуміння (переклад, інтерпретація, екстраполяція), застосування, аналіз синтез, оцінювання, а також реалізація соціальної компетентності (уміння вести дискусію, працювати в групі, розв'язувати конфлікти, слухати інших тощо).
Позиція студента й викладача в освітньому процесі	
Особливості позиції педагога: чітке планування змісту лише власної діяльності, у процесі якої викладач – центральна дійова особа, яка керує студентами, показує, розповідає, запитує, вимагає спокою в аудиторії, обмежує рухи студентів. Позиція студента на занятті – пасивний слухач, якому іноді надається можливість продемонструвати свої знання.	Позиція студента на занятті – активний учасник освітнього процесу, що дозволяє йому, беручи участь у дискусіях, обговорюючи різні проблеми, імітуючи ситуації, засвоювати 70 % - 90 % інформації. Взаємодія між викладачем і студентами заснована на паритетності, що допускає прийняття викладачем думок і активної позиції студентів, визнання за ними права на самостійність суджень.
Організація комунікації у навчальному процесі	
Основа комунікативного процесу – монолог викладача, у процесі якого, використовуючи систему заохочень і покарань, змушує студентів прийняти інформацію як	Основа комунікативного процесу – організація викладачем процесу навчання, у якому він – консультант, фасилітатор, який ніколи не «замикає» навчальний процес на собі,

Create PDF files without this message by purchasing novaPDF printer (http://www.novapdf.com)

необхідну й обов'язкову. Спосіб комунікації – одно-стороння комунікація з ініціативи викладача відповідно до заздалегідь підготовленого плану заняття, що дозволяє за короткий проміжок часу передати великий обсяг матеріалу, маючи зворотний зв'язок у вигляді коротких відповідей студентів.	тому головними у процесі навчання стають зв'язки між студентами, їхня співпраця, а результати навчання досягаються взаємними зусиллями учасників процесу навчання (студенти беруть на себе взаємну відповідальність за результати навчання). Спосіб комунікації – багато-стороння комунікація, при якій викладач не домінує над студентами, а стає учасником навчальної діяльності, а комунікаційні зв'язки виникають не лише між викладачем і студентами, але й між усіма студентами (студенти отримують можливість поділитися своїми думками, враженнями й відчуттями, розповісти про власні висновки й вислухати думки не тільки викладача, а й одногрупників).

Згідно із зазначеними параметрами, методи інтерактивного навчання значно ефективніше сприяють формуванню професійно-мовного стилю спілкування майбутнього вчителя початкової школи. Насамперед, тому, що, як видно із таблиці, інтеракція вже за своєю сутністю – багатостороння комунікація, при якій комунікаційні зв'язки виникають не лише між викладачем і студентами, але й між усіма студентами. Завдяки цьому майбутній учитель початкової школи отримує можливість набути комунікативної компетентності та професійно-мовного стилю спілкування як її складника: поділитися своїми думками, враженнями й почуттями, розповісти про власні висновки й вислухати думки не тільки викладача, а й одногрупників; брати участь у дискусіях, обговорюючи різні проблеми,

Create PDF files without this message by purchasing novaPDF printer (http://www.novapdf.com)

імітуючи ситуації, у тому числі й мовні; вести дискусію; працювати у групі, розв'язувати конфлікти, слухати інших тощо.

Висновки. Отже, для реалізації моделі формування професійно-мовного стилю спілкування майбутнього вчителя початкової школи нами вибрані такі методи:

– традиційні: організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності майбутнього вчителя початкової школи; стимулювання й мотивації навчальної діяльності (вимога, роз'яснення значущості матеріалу, використання ігор, дискусій, емоційних ситуацій тощо); контролю, аналізу та оцінювання результатів навчання майбутнього вчителя початкової школи;

– інтерактивного навчання: роботу в парах; «2–4–усі разом»; «Карусель»; роботу в малих групах, «Мікрофон», «Незакінчене речення», «Мозковий штурм», «Навчаючи – вчуся», «Ажурну пилку», аналіз ситуації, «Дерево рішень», різні види дискусій, диспутів, дебатів; розігрування ситуації за ролями, метод «ПРЕС», «Займи позицію», «Рольову гру» тощо.

Використання цих методів щодо реалізації моделі формування професійно-мовного стилю спілкування майбутнього вчителя початкової школи має бути педагогічно обґрунтованим: пріоритет певного виду методу навчання має визначатися конкретними навчальними цілями професійної підготовки.

Список використаних джерел

1. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1985. – 206 с.
2. Бондар В. І. Дидактика : підруч. для студ. вищих педагогічних навч. закладів / В. І. Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 264 с.
3. Ващенко Г. Г. Загальні методи навчання : підручник для педагогів / Г. Г. Ващенко. – К. : Українська Видавнича Спілка, 1997. – 441 с.
4. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. І. Пометун. –

Create PDF files without this message by purchasing novaPDF printer (http://www.novapdf.com)

К. : СПД Кулінічев Б. М., 2007. – 144 с.

5. Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. І. Пометун, Л. І. Пироженко. – К. : Видавництво А.С.К., 2002. – 135 с.

6. Пометун О. І. Сучасний урок : інтерактивні технології навчання : науково-метод. посібник / О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : А.С.К., 2004. – 192 с.

***Гритченко Т. Я.,* Отбор методов обучения для формирования профессионально-языкового стиля общения будущего учителя начальной школы**

В статье представлены результаты анализа традиционных методов и методов интерактивного обучения для формирования профессионально языкового стиля будущего учителя начальной школы. Представлено сравнение сущности традиционных методов и методов интерактивного обучения в профессиональной подготовке будущего учителя начальной школы для субъектов «преподаватель» и «студент»

Create PDF files without this message by purchasing novaPDF printer (http://www.novapdf.com)